

دریاچه ارومیه سال آینده کاملاً خشک می‌شود

عضو هیئت علمی دانشگاه ارومیه گفت: دریاچه ارومیه رو به خشک شدن است و اگر سال آبی آینده هم مثل سال آبی گذشته باشد، به احتمال بسیار زیاد باقیمانده آب تبخیر می‌شود و دریاچه کاملاً خشک می‌شود.

به گزارش سایت خبری پرسون، دریاچه ارومیه بزرگ‌ترین دریاچه داخلی ایران، بزرگ‌ترین دریاچه آب شور در خاورمیانه و ششمین دریاچه بزرگ آب شور دنیاست. این دریاچه با همه عظمت و اهمیت از اواسط دهه ۸۰ شروع به خشک شدن کرد و در سال‌های اخیر این معضل بغرنج‌تر شده است به طوری که در هفته‌های پیش خبری مبنی بر خشک شدن کامل دریاچه در فضای مجازی منتشر شد. اما مسئولان و کارشناسان با تکذیب این خبر گفتند هنوز این دریاچه به طور کامل خشک نشده است.

درباره صحت و سقم این خبر و اینکه چند درصد از این دریاچه بزرگ باقی مانده است و همین‌طور درباره احیای این دریاچه با پروفسور ناصر آق عضو هیئت علمی دانشگاه ارومیه و رئیس انجمن آبی‌پروری ایران گفت‌وگو کرده‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

پروفسور آق خشک شدن کامل دریاچه ارومیه را کذب دانست و گفت: دریاچه ارومیه به طور کامل خشک نشده، البته باید بگویم وسعت کمی از دریاچه باقی مانده است.

او درباره وسعت و حجم آب باقیمانده در دریاچه توضیح داد: از نظر وسعت، حدود ۱۰ درصد از دریاچه باقی مانده و از نظر حجم آب قطعاً کمتر از ۵ درصد نسبت به سال ۷۵ که سال پرآبی بود، باقی مانده است. بنابراین چیزی که من می‌توانم بگویم این است که دریاچه ارومیه رو به خشک شدن است و اگر سال آبی آینده هم مثل سال آبی گذشته باشد، به احتمال بسیار زیاد باقیمانده آب هم تبخیر می‌شود و دریاچه کاملاً خشک می‌شود.

پل میان‌گذر شهید کلانتری و نقش آن در خشکی دریاچه ارومیه

عضو هیئت علمی دانشگاه ارومیه درخصوص نقش پل میان‌گذر دریاچه در خشک شدن آن به هم‌شهری آنلاین گفت: ساخت این پل در خشک شدن دریاچه هیچ نقشی نداشته است. جاده‌ای ساخته‌اند که یک و نیم کیلومتر آن پل است. دلیل خشک شدن دریاچه این است که به آن آب نمی‌رسد این جاده که مانع ورود آب نشده است.

او افزود: جاده را وسط دریاچه ساخته‌اند جایی که رودخانه‌ای قرار ندارد. آب از طریق رودخانه‌ها وارد دریاچه می‌شود و این جاده جلوی رودخانه را که نگرفته است که بخواهیم بگوییم آب وارد دریاچه نشده بنابراین این جاده و پل در خشک شدن دریاچه به هیچ‌وجه نقشی نداشته است، البته تأثیراتی در اکوسیستم دریاچه داشته که آن هم الان مهم نیست به دلیل اینکه دریاچه‌ای وجود ندارد که نگران تغییر اکوسیستم آن باشیم.

پروفسور آق در پاسخ به این سوال هم‌شهری آنلاین مبنی بر این که آیا در روند ساخت این پل خاک وارد دریاچه نشده است، بیان کرد: این اتفاق نیفتاده شاید مقداری سنگ از کوه‌های اطراف وارد دریاچه شده باشد که آن هم در خشکی دریاچه تأثیری نداشته است.

علل اصلی خشک شدن دریاچه

رئیس انجمن آبی‌پروری ایران درباره علل خشک شدن دریاچه ارومیه بیان کرد: از طرفی الگوی بارش تغییر کرده و از طرف دیگر مصرف آب خیلی زیاد شده است. در حوضه آبریز دریاچه ارومیه بارندگی وجود دارد اما خیلی کم شده است سال‌هاست برف چندان در ارومیه نمی‌بارد.

او با اشاره به تغییر الگوی مصرف گفت: در ۲۵ سال اخیر وسعت زمین‌های کشاورزی ۲ برابر شده است. بسیاری از زمین‌هایی که دیم بودند به زمین‌های آبی تبدیل شده‌اند و به آبیاری نیاز دارند که عمدتاً آبیاری‌های سنتی غرقابی هستند که آب زیادی مصرف می‌کنند. این مصرف بی‌رویه آب و عدم مدیریت منابع آبی باعث شده آب به اندازه کافی به دریاچه نرسد و به خشک شدن آن منجر شود.

دریاچه ارومیه قابل مقایسه با دریاچه وان نیست

پروفسور آق با اشاره به عمق کم دریاچه ارومیه و تأثیر آن در تبخیر سریع آب دریاچه به موضوعی که اخیراً مطرح می‌شود که چرا دریاچه وان ترکیه در فاصله ۱۶۰ کیلومتری دریاچه ارومیه قرار دارد خشک نشده است، توضیح داد: باید بگویم این دو دریاچه اصلاً قابل مقایسه با یکدیگر نیستند. از قدیم‌الایام عمق متوسط دریاچه ارومیه ۶ متر بوده است و عمق متوسط دریاچه وان ۱۷۰ متر و حداکثر عمقش ۴۵۰ متر است در حالی که دریاچه ارومیه دریاچه بسیار کم‌عمقی است.

او افزود: به دلیل همین عمق کم در ۵ سال اول که بارندگی‌ها کاهش پیدا کرد نصف دریاچه از بین رفت. همان‌طور که گفتیم عمق متوسط دریاچه ۶ متر

است و از آنجا که هوا هم گرم شده تبخیر نیز بیشتر شده است.

تنها راه نجات دریاچه ارومیه

عضو هیئت علمی دانشگاه ارومیه با بیان اینکه قطعا راهی برای احیای دریاچه وجود دارد، گفت: البته احیا کردن کل دریاچه با آن عظمت دیگر امکان‌پذیر نیست، مگر اینکه دوباره اقلیم برگردد و دوباره بارندگی‌های خیلی شدید رخ دهد و مثل قدیم ۳ ماه برف بیارد تا شاهد احیای کامل دریاچه باشیم که خب این چشم‌انداز هم فعلا قابل رویت نیست بنابراین باید ببینیم با میزان بارندگی و منابع آبی که الان داریم چه راهی پیش رو داریم.

او ادامه داد: از سال ۸۵ گفته‌ام که تنها راه احیای دریاچه ارومیه کوچک کردن آن است. فقط با کوچک کردن دریاچه ارومیه و کاهش میزان تبخیر می‌توان آن را نجات داد.

پروفسور آق خاطرنشان کرد: وقتی تصاویر ماهواره‌ای را نگاه می‌کنیم در سال ۱۳۹۶ آب دریاچه خیلی کم شد ۲ سال بعد از آن باران بهتری بارید و تقریباً دریاچه پر شد یعنی از ۵ هزار و ۵۰۰ کیلومترمربع حدود ۴ هزار کیلومترمربع آن پر شد ولی با عمق کم و باز هم وقتی بارندگی در سال بعد کم شد سریع دریاچه خشک شد. مشکل اصلی دریاچه همین‌جاست که آب در دریاچه پخش می‌شود چون کف آن به سمت بالا آمده مثلاً قبلاً ۱۰ متر عمق داشته اما الان به دلیل رسوبات نمک و خاک کف آن ۴ متر بالا آمده است به همین دلیل وقتی آب وارد دریاچه می‌شود خیلی سریع پخش می‌شود و به‌ظاهر دریاچه پر می‌شود ولی به دلیل عمق کم سریع تبخیر می‌شود.

عضو هیئت علمی دانشگاه ارومیه افزود: نباید اجازه دهیم آب در یک منطقه خیلی وسیع در دریاچه پخش شود و به‌سرعت تبخیر شود. باید دریاچه را نصف دریاچه سابق کنیم و آن را در ۲ فاز احیا کنیم. یعنی یک‌چهارم را در یک سال احیا کنیم و ۲ تا ۳ سال بعد هم یک‌چهارم دیگر را احیا کنیم بدین‌ترتیب می‌توان نصف دریاچه را نجات داد. بیش از ۱۰ سال است که این راه‌حل را برای نجات دریاچه مطرح کرده‌ام و گفته‌ام هیچ راه دیگری وجود ندارد و تنها راه همین است ولی متأسفانه به این نوع راهکارها اهمیت نمی‌دهند.

او با تأکید بر اینکه منظورم از کوچک کردن دریاچه تبدیل آن به یک حوض نیست، گفت: منظور این است مثلاً یک‌چهارم دریاچه را حفظ کنیم. دریاچه ارومیه ۵۵۰ هزار هکتار است و وقتی می‌گویم ابتدا یک‌چهارم آن را احیا کنیم یعنی حدود ۱۳۰ هزار هکتار و در مرحله بعد هم ۱۳۰ هزار هکتار دیگر به هر حال این تنها راهکار منطقی و علمی برای احیای این دریاچه است البته برای انجام این کار هم باید مطالعه‌های بسیاری شود تا به نتیجه قطعی برسیم.

دریاچه‌هایی در دنیا با سرنوشتی شبیه به دریاچه ارومیه

وی در پاسخ به این سوال که آیا دریاچه دیگری با این میزان اهمیت و وسعت در جهان وجود دارد که سرنوشتش شبیه به دریاچه ارومیه داشته باشد، گفت: بله. دریاچه آرال که به دلیل وسعت زیادش به آن دریای آرال می‌گفتند. دریای آرال ۱۱ برابر دریاچه ارومیه بود و عمق حداکثرش تا حدود ۷۰ متر می‌رسید. در آنجا هم کشاورزی را بیش از حد توسعه دادند و جلوی آب رودخانه را گرفتند و برای کویرزدایی و اقداماتی از این دست فرستادند و طی ۴۰ سال حدود ۸۰ درصد دریای آرال خشک شد و راهکار آن‌ها هم این بود که یک بخش دریاچه را احیا کنند. جاده‌ای کشیدند و جلو ورود آب را به قسمت بزرگ دریاچه گرفتند و یک قسمت را احیا کردند و از آنجا سرریز گذاشتند تا اضافه آب سرریز شود به قسمت دوم و بدین‌ترتیب قسمت دوم هم احیا شد. از دریاچه‌ای که ۱۱ برابر دریاچه ارومیه بود الان ۲ قسمت به اندازه دریاچه ارومیه احیا شده و ۹ قسمت دیگر آن کاملاً خشک است.

پروفسور آق بیان کرد: در آمریکا هم این وضعیت وجود دارد که دریاچه‌ها در حال خشک شدن هستند و راهکار آن‌ها هم کوچک کردن دریاچه‌هاست تا بتوانند آبی را که داخل دریاچه وارد می‌شود مدیریت کنند تا آب در جای کوچک‌تر جمع شود و به‌سرعت تبخیر نشود.

این عضو هیئت علمی ادامه داد: دریاچه سالتون در آمریکا هم در حال خشک شدن است و برای نجاتش تصمیم گرفتند کوچکش کنند به جز آن دریاچه بزرگ نمک آمریکا هم به همین سرنوشت دچار شده است. روی این دریاچه نمک هم ۶۰ سال پیش ۲ جاده ساختند و آن را به ۴ قسمت تقسیم کردند. به شدت برای احیای این دریاچه تلاش می‌کنند و در حال کنترل و مدیریت آن هستند.

خطر وقوع طوفان‌های نمکی و تاثیر آن در سلامت مردم

او با اشاره به اینکه حتماً خشک شدن دریاچه‌ای با این عظمت آثار زیست‌محیطی بسیاری به همراه دارد توضیح داد: وقتی در شهری دریاچه بزرگی باشد و خشک شود قطعا در آب‌وهوای منطقه تاثیر می‌گذارد. قدیم ارومیه جزو مناطق سردسیر به حساب می‌آمد درحالی‌که الان دیگر چنین آب‌وهوایی ندارد و تقریباً معتدل است و حتی می‌توانیم بگوییم تابستان‌های گرمی هم دارد. میانگین دمای هوا هم در چند سال اخیر یک تا یک‌ونیم درجه افزایش پیدا کرده و همین امر هم باعث تبخیر بیشتر آب می‌شود.

این فعال محیط زیستی درباره خطرات ناشی از خشک شدن دریاچه ارومیه و تاثیر آن در سلامت مردم گفت: این را هم باید به یاد داشته باشیم با خشک شدن دریاچه، خاک شور و میلیاردها تن نمک در بستر دریاچه رسوب کرده است که خطر طوفان‌های نمکی را به دنبال دارد، البته برخی از متخصصان اعتقاد دارند غبار و طوفان‌های نمکی به این سرعت اتفاق نخواهد افتاد و ممکن است چند سال ببرد ولی خب وقوع طوفان‌های خاک شور ممکن است اتفاق بیفتد و اگر اوضاع به همین منوال پیش برود این خطر ما را تهدید می‌کند.

او ادامه داد: بخش بزرگی از جنوب دریاچه ارومیه (حدود ۱۰۰۰ کیلومتر مربع) ۱۵ سال است که خشک است اما هنوز از این منطقه طوفان‌های شدید که آزاردهنده و مشکل‌ساز باشد، نداشته‌ایم ولی قطعا در آینده می‌تواند اتفاق بیفتد. این طوفان‌ها منجر به بروز مشکلاتی برای سلامت مردم می‌شود به همین دلیل است که سال‌هاست پیشنهاد می‌دهم دریاچه را در ابعاد کوچک‌تر احیا کنیم باید با آب روی نمک باقیمانده را بپوشانیم و در قسمت‌هایی که

نمی‌توانیم آب برسانیم به وسیله دیگری باید روی نمک را بپوشانیم حتی با پلاستیک تا بدین وسیله جلوی غبارهای نمکی را بگیریم. کار سخت و پیچیده‌ای است چون ابعاد بسیار وسیع است ولی خب کار نشد ندارد و در هرکاری سرمایه‌گذاری کنیم و علمی پیش برویم انجام می‌شود.

پروفسور آق در پاسخ به اینکه در حال حاضر مشکلاتی برای سلامت مردم پیش آمده است یا نه گفت: ممکن است در بعضی از مناطق اطراف دریاچه عوارضی برجا گذاشته باشد ولی در ابعاد وسیع که کل ارومیه و شهرهای اطراف را تحت‌تاثیر قرار دهد هنوز اتفاق نیفتاده است.